AKAAN NASIONAL RI

XXII : -
148

PERPUSTAKAAN NASIONAL

XIII
148

DE

VAN IMHO

Overgedruk
Nederl

Bij Dubois[1] vindt
het openden naar
Hase en van Schlun
maatregel zoo ongel
staan had — zonder
Het was er dan
men in dien door
wij uit de Notulen
bij komme aankomst
In de vergaderin
brief gelezen van d
kerk, waarbij hij
dat hij in Militair
Hase. Hij zond
telijke order — van
neur-Generaal ter
gen geduende de
ordinair Elias de
Men vond goed
te zenden, ten ei

[1] *Historische Bes*

Item id: 091022 6741

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.
Tanggal : 1 Maret 2012
No. Induk : 19630/PN-MUSEUM/'12
BIB - ID : ~~0010~~ 1076960
Beli / Hadiah : Ex. Museum

PERPUSTAKAAN NASIONAL

XVII
148

DE RADEN VAN INDIË

VAN IMHOFF, DE HASE EN VAN SCHINNE

IN HOLLAND, 1741—1742.

Overgedrukt uit de *Bijdragen tot de Taal- Land- en Volkenkunde van Nederlandsch Indië*, Nieuwe Volgreeks, 2e. Deel, bl. 361.

Bij Dubois [1] vindt men uitvoerig opgegeven wat aanleiding gaf tot het opzenden naar Holland van de Raden van Indië van Imhoff, de Hase en van Schinne, door den Gouverneur-Generaal Valckenier. Een maatregel zoo ongehoord en tot dusverre — zoo lang de Comp^{e}. bestaan had — zonder wederga in hare geschiedenis.

Het was er dan ook ver af, dat de Bewindhebberen genoegen namen in dien door den Gouverneur-Generaal genomen maatregel; zien wij uit de Notulen der vergadering van 17de hoedanig hunne ontvangst bij hunne aankomst en vervolgens hier te lande was.

In de vergadering gehouden op den 7^{den} September 1741, werd een brief gelezen van den schipper Cornelis van Marle, op het schip *Nieuwkerk*, waarbij hij zijne aankomst in het vaderland meldde, zoo mede dat hij in Militair arrest aan boord had den Raad ordinair Elias de Hase. Hij zond tevens aan de vergadering een copij van eene schriftelijke order — van den 10^{den} Januarij 1741 — hem door den Gouverneur-Generaal ter hand gesteld, "hoedanig hij zich zal moeten gedragen gedurende de reis omtrent den in militair arrest opgezonden Raad ordinair Elias de Hase.

Men vond goed om Commissarissen te benoemen en die naar Texel te zenden, ten einde den Heer de Hase uit zijn arrest te ontslaan, met

[1] *Historische Beschr. der reizen*, 20ste deel, bl. 362—374.

BAT. GENOOTSCHAP VAN K.E.N.W.

vergunning van te mogen opkomen, in verwagting dat ten spoedigsten aan de vergadering die informatiën zou komen te geven, die van hem zoude kunnen worden verlangd.

De Commissarissen werden verzocht genoemden Raad eene plaats in het jacht aan te bieden.

Er werd tevens besloten om bijaldien — staande de vergadering — de "geëligeert Gouverneur-Generaal Gustaaf Willem Baron van Imhoff en den Raad ordinair Isaac van Schinne, zouden binnen vallen, als dan hetzelfde omtrent hen in acht te nemen."

Eenige der binnenkomende schippers gaven in de vergadering over: "Eenige geschriften rakende den opstand der Chinezen." Zoo mede werd overgelegd eene missive van de Heeren Raden van Indië de Chavonnes, Guillot en Berendregt en den President van den Raad van Justitie Lakeman tegen den Gouverneur-Generaal Adriaen Valckenier, getiteld: "Kort vertoog dienende ten principale ter justificatie, tegens het het geposeerde bij een seker schriftuur van den Gouverneur-Generaal Adriaen Valckenier."

In de vergadering van den 8sten en 11^{den} September, werden gelezen "de secrete brieven en bijlagen van den Gouverneur-Generaal Adriaen Valckenier, zoo mede van de Raden van Indië, van Imhoff, de Hase en van Schinne. De Commissarissen die naar Texel waren gezonden, kwamen in de vergadering en berigtten dat de Raad van Indië de Hase verklaarde bereid te zijn "alle gerequireerde diensten te sullen geven in de zaken dienende."

Den 19^{den} September gaf de Raad ordinair van Indië van Imhoff kennis aan de Bewindhebbers van zijn behouden aankomst in Texel. Ingevolge het bepaalde bij resolutie van den 7^{den} te voren, werden wederom Commissarissen naar Texel gezonden, om hem te ontslaan uit zijn arrest en verlof te geven naar Amsterdam te mogen opkomen.

Den 29sten verschenen de Commissarissen in de vergadering, zoo mede de Heeren van Imhoff en de Hase, die verklaarden allezins bereid te zijn zich te verantwoorden.

Ook nu werd gelezen de secrete order van den 10^{den} Januarij 1741, van den Gouverneur-Generaal Adriaen Valckenier, aan den schipper van

de *Adrichem* Bastiaen Mol, "ten opsichte van van Imhoff, ingevalle hy sich soms aan de Kaap sick houdende, soude willen achterblyven, door hulp van den Gouverneur Swellengrebel; derhalve de Kaap voorby te zeylen en over St. Helena, naar Nederland."

Tevens werd in de vergadering gebragt "een langwerpig houten kistje door den gewezen Gouverneur-Generaal Adriaen Valckenier gezonden, en na openen daer in gevonden wesende, de drie degens en rottingen die hy de Raden ordinair van Imhoff, de Hase en van Schinne hadde doen afnemen, wanneer hy hun op den 6den December laetsleden in Rade van Indië het arrest aenzeyde; is na deliberatie goet gevonden en verstaan, dat bij de eerste gelegenheyd dat in dese vergadering sullen binnen staen, aen ieder syn degen en rotting weder sal worden ter hand gesteld en versocht die degens in de vergadering weder op zyde te stecken."

"Den 25sten September ter vergadering binnen gestaen synde, den geëligeert Gouverneur-Generaal van Imhoff en Raed ordinaer Elias de Hase, en over den Heer President versocht synde te sitten, hebben sy, na alvorens aen ieder waren overhandigt syn degen en stok die haer waren afgenomen, in een kort voorstel haer beklag gedaen over de behandelingen haer gants ongequalificeert door den Gouverneur-Generaal Adriaen Valckenier aengedaen, met versoek dat — dewijl haer onbekent waren de beschuldigingen tegen haer ingebragt, en sy te Batavia in arrest sittende, buyten staet waren gewest, hoe men haer had onthouden en belet te kunnen medenemen, het geen tot haer defentie en justificatie konde dienen, — deze vergadering tot dat eynde in haere handen wilde stellen de papieren die de gewesen Gouverneur-Generael ten haeren laste hadde overgesonden, mitsgaders ook de verdere brieven en papieren die sy sullen vermenen noodig te hebben, betreffende de generale toestand van de saken in Indië. Dit geaccordeert en hun voorts versocht sich daertoe ten spoedigsten te bequamen en het in geschrifte aan dese vergadering overtelevereen."

Den 29sten September verscheen in de vergadering de Raad van Indie Isaac van Schinne, die door Commissarissen van Texel was afgehaald en mede bereid was zich te verantwoorden.

De schipper Willem Houthuijs van het schip *Watervliet*, waarmede de Heer van Schinne in het vaderland was gekomen, leverde mede eene schriftelijke order van den Gouverneur-Generaal over, waarbij hij gelast werd "den Raad Ordinair van Schinne in militair arrest te houden, met "een à twee schildwachten voor de deur, en in geen geval door wien "dit ook mogt worden versocht, hem aan de wal te laten gaan, en hem "daertoe medegeven, een sergeant, twee corporaels en twaelf soldaten "en die vrij van wacht te houden."

Den 20sten October 1741 werd eene Missive gelezen, geschreven door den President van den Raad van Justitie Lakeman en Buitengewoon Raad van Justitie van Berendregt, aan den Advocaat der Comp^{e}. Westerveen, van den 6^{den} Januarij 1741.

Den volgenden dag werd er eene Commissie benoemd om de overgekomen Raden van Indiën aan Hunne Hoogmogende te presenteren.

Den 4^{den} werd er een aanvang gemaakt met het lezen van de Missive van den Gouverneur-Generaal en Raden van Indië, van den 31sten October 1740.

Den 5^{den} October verscheen de Raad van Indië van Schinne in de vergadering. Hem werd zijn degen en stok terug gegeven, zittende over den President. Hij verliet daarop de kamer en kort daarna kwamen alle drie de Raden van Indië, van Imhoff, de Hase en van Schinne weder binnen en plantsten zich tegen over den President even buiten de balustrade.

Nadat zij voldaan hadden aan hetgeen hun gevraagd werd, betrekkelijk den cisch van schepen en volk voor Indië, namen zij aan, zich zoo spoedig doenlijk te bekwamen, tot het overgeven van hunne schriftelijke informatiën, over de bewuste zaken in het voorgaande jaar te Batavia voorgevallen.

Den 12^{den} daaraan volgende verschenen de genoemden Raden van Indië weder in de vergadering en tegenover den President gezeten zijnde, gaven ze het verlangde aan de vergadering over, zoo mede "Hare remar-"ques bij forme van berigt op de tegens haer aen de Vergadering van "17^{en} overgesonden papieren van den Gouverneur-Generael Adriaen Val-"ckenier, kortelyk opgestelt om tot haere decharge en tot elucidatie van

"de vergadering te dienen nopens het voorgevallene te Batavia vóór en "omtrent haere verzending van daer, en in specie nopende het voorval "met de Chinezen."

"Ten andere, twee verklaringen tot het gemelde voorval behoorende.

"Ten derde, verhael van het voorgevallene op den 6den December 1740 "te Batavia.

"En ten laetste, wederlegging van het soogenaemde manifest, door "den Secretaris Otto, op ordre van den Gouverneur-Generael Valckenier "in de vergadering van Rade van Indië, op den 6den December 1740 "voorgelezen."

"Waer na deselve door den Heer President uyt naem van de vergadering voor haer genomen moeyte syn bedanckt en voorts versogt haer te bequamen om ieder in syn qualiteyt soo van Gouverneur-Generael als van ordinair Raden van Indië ten spoedigste te vertrecken, mitsgaders haere gedachten te laten gaen "in wat voegen den Staet van de Comp". alom in de respective Comptoiren van Indië soude kunnen worden geredresseert en van haer ingeslopen abuysen en quade practyken van sommige bedienders aldaer gesuyvert, ten eynde daer over met eenige gecommitteerde leden van dese vergadering in besoigne te treden" en is voorts goet gevonden dat de vergadering soo om dese als om andere reden men op morgen (vrydag) op reces sal scheyden tot den 18den November."

Den 20sten November. "De Heeren Commissarissen, die ten gevolge resolutie der vergadering van 23 en 28 September, mitsgaders 3 October naer den Haeg syn geweest, ter voldoening van het daerby bepaelde, hebben ter vergadering geapporteert, dat na een sommier voorstel van saken deswegens soo in de vergadering van Hunne Hoog-Mogende, als in het groot besoigne by Haer Edel-Mogende gedaen, van haer waren afgevordert de brieven en bijlagen door den gewesen Gouverneur-Generael Adriaen Valckenier deswegen overgesonden, als mede de schrifturen door den geëligeert Gouverneur-Generael van Imhoff en ordinaris Raden de Hase en van Schinne daertegen aen de vergadering van 17en ingedient, mitsgaders eenige partyen brieven en geschriften tot die saken relatif, het is gebeurt, dat op den eersten dag, wanneer met

dies lecture een aenvang stoud te nemen, dat door den Procureur van Kervel, op de naem van de naeste vrienden en bloedverwanten van den Gouverneur-Generael Adriaen Valckenier aen H. H. Hog. was gepresenteert het volgende request: (Resumé).

"Dat de gewesen Gouverneur-Generael syn demissie versogt en bekomen hebbende, soo mogelyk met de eerste schepen naer herwaerts sal comen.

"Dat ten gevolge der voorgevallen saken op Batavia de Bewinthebberen eenig misnoegen tegen hem souden hebben opgevat.

"Dat dien ten gevolge door dese order soude kunnen gegeven worden dat, of *niet* te mogen vertrekken, of wel aen de Kaep komende, *daar* order soude vinden om naer Batavia terug te moeten keeren, ten eynde sich aldaer voor soodanige Rechters als de Bewinthebberen souden goetvinden te verantwoorden.

"Dat sy sich geensints inlaten omtrent de waerheyt of onwaerheyt van de feyten die ten synen laste syn ingebragt.

"Sy verhoopen dat hy voor een neutrael Regter gestelt worde.

"Dat wanneer de Bewinthebberen bereyts de order souden gegeven hebben, dat hy naer Batavia terug soude moeten keeren, dit hem tot een uyterste prejuditie soude syn, dat hy na reeds syne demissie als Gouverneur-Generael bekomen te hebben en op de terugreyse wesende, weder derwaerts soude moeten vertrekken, van waar hy sich reeds met permissie van de Bewinthebberen hadde begeven te retourneren.

"Dat wyders ook hy niet gevergd kan worden teregt te staen voor een regter, die sonder tegen hem een actie te hebben doen formeren, hem heeft laten vertrekken, geen de minste redenen van accusatie ten synen laste schynt gehad te hebben.

"Dat hij gefrustreerd soude syn van de documenten en bescheyden tot syne verantwoording noodig.

"Dat de terugsending aen degene die aldaer over syne sake als Regters soude moeten oordeelen, ten synen nadeele een merkelyk prejugé souden inboesemen en mitsdien buyten staet stellen om met de vereyste neutraliteyt syne sake in defentie te kunnen examineren, daer de supplianten integendeel gerust syn dat de voornoemde Adriaen Valckenier,

hier te lande arriverende, het geluk sal hebben, ingeval de Bewinthebberen eenige actie ten synen laste souden mögen vermenen te hebben, te vinden soodanige Regters, voor welke hij syne behoorlyke defentie sal kunnen doen en goed regt en justitie administreren.

"Versoeken derhalve, ingevalle bereyts order gegeven mogt sijn tot de terugsending van Adriaen Valckenier, die doen buyten werking te stellen.

(*Onderl.*) A. V. KERVEL."

Dat by resolutie van H. H. Mog. van dien selven dag, dan wel den 18den October, Commisorinel gemaekt en daer over gehoort wesende de vorengenoemde gecommitteerde Bewinthebben, van dat gevolg was, dat den 19den October by resolutie van H. H. Mog. wert goedgevonden en verstaen, dat in het voorschreven versoek *niet* kon worden getreden, maer dat de dispositie over die sake gelaten werd aen Bewinthebberen van de Oost-Indische Compe.

Dat na het lesen van de door gecommitteerde Bewinthebberen overgelegde papieren de volgende resolutie op den 30stem October werd genomen: "Is verstaen dat alle voorgemelde stukken aen de Bewinthebberen van de Oost-Indische Compe. sullen worden wederom gegeven en aengeschreven, deze saekke, die soo grooten idees maken, met naeuwkeurigheyd te ondersoeken en vervolgens na bevindinge van saeken te disponeeren, soo als tot handhavinge van de justitie en tot meeste nut van de Compe. sullen vinden te behooren en ter syner tijd aen H. H. Mog. kennis te geven van hetgeen in dese door haer sal worden geresolveert, enz."

Den 7den December heeft de President uyt den naem van den vergadering haer Ed. versogt (de HH. van Imhoff, de Hase en van Schinne) dat vermits de vergadering niet alleen haer ongenoegen en uyterste indignatie hadde betoont over de behandelingen Haer Ed. door den gewesen Gouverneur-Generael op den 6den December 1740 en vervolgens tot en ten tijde van Haer Ed. opsendinge naer 't vaderland aengedaen, maer ook bovendien het nemen in arrest en de daarop gevolgde opsending naer het vaderland, hadden verklaert te wesen *informeel* en het selve te houden voor *nul, krachteloos* en *van onwaerde*, even als of hetselve

nooyt was gedaen nog ondernomen, mitgaders Haer Ed. soo met opsigte tot Haer Ed. receptie alhier in het vaderland en verdere voorgevallene saken in deze vergadering, als ten reguarde van het versoek door de vergadering gedaen ten einde Haer Ed. sich geliefden te bequamen een ieder in syne bedieninge, waerinne hij door de vergadering van 17^en^ bevorens was aengestelt geweest, wederom naer Indiën te vertrekken, bereits een éclatante satisfactie voor het oog van de geheele werelt was gegeven, Haer Ed. sich als nu, vermits de versochte dagen van uytstel en deliberatie al voor lange waren ge.....beert, geliefden te declareren wat hare intensie hier omtrent mogte wesen; waerop Haer Ed. gesamentlyk hebben betuigt haere verpligting en dankbaerheyd voor soo veel eer en achting, mitsgaders preuves van satisfactie, als desse vergadering aen Hasr Ed. hadden gelieven te bewysen en te geven en voorts daerbij gevoegt dat Haer Ed. sich in staet bevonden om Haer Ed. nopens de terugreyse naer Batavia te kunnen declareren.

De Heeren van Imhoff en de Hase zijn daartoe bereid, de Heer van Schinne verzocht zeer instantelijk daarvan te mogen wezen verschoont. Van Imhoff leverde zijn gedachten schriftelijk over, welk commissoriaal gemaakt werd; hij werd verzocht daarbij te assisteren, ten einde over sommige punten eenige elucidatie te geven.

De Raad ordinair van Schinne werd eervol bedankt voor zijne bewezen diensten.

Het was in de vergadering van den 11^den^ December 1741 dat van Imhoff zijn gemotiveerde Memorie ten redres van de zaken in Indie[1] overleverde. Hij betuigde tevens, dat hij bereid was als Gouverneur-Generaal naar Indië te vertrekken. De vergadering besloot als nu hem eene gratificatie (douceur) van *f* 24,000 aan te bieden, doch van Imhoff bedankte hier voor, doch stelde voor, dat indien men hem eene erkentenis wilde geven, behalve geld, hij dit, hoe gering het zoude mogen wezen, dankbaar zoude aannemen. Waarop goedgevonden werd voor hem te laten maken een zilver tafelservies ter waarde van *f* 15,000 met het wapen der Comp^e^. of wel iets anders ter zijner keuze; terwijl de

[1] Bij DENOIS, Fransche uitgave, is deze Memorie in zijn geheel opgenomen.

Kamer Zeeland gemagtigd werd iets van zilver voor den Raad de Hase te laten vervaardigen, ter waarde van *f* 5,000.

Tevens werd het antwoord in gereedheid gebragt op de door H. H. Mog. genomen resolutie op den 30sten October te voren, waarin onder andere deze niet onbelangrijke woorden voorkomen: "Doch met opzigt tot de massacre van de Chinesen in het hospitaal en van de gevangene Chinesen, zoo in 's Comp^e. magt als in de stads boeijen [1], mitsgaders tot het arresteren van de drie Raden, van Imhoff, de Hase en van Schinne, hebben wij in tegendeel zoo veel ligt gekregen, dat wij ter dier sake met volkomen gerustheyt onse finale orders hebben durven laten afgaen en uyt dien hoofde die van Indië scherpelyk hebben aengeschreven en gelast, sorge te dragen dat soo den geene die ter sake en uyt kragte van de papieren door hem selfs (Valckenier) tot syn pretense defentie overgesonden *gaern te advoueeren daertoe de orders te hebben gegeven*, als de geene die de uytvoerders van dat horribel stuk syn geweest, voornamelyk sullen moeten worden aengesproken, en tegen deselve naer scherpheyt van regten geprocedeert."

De Raad van Indië de Hase verzocht aan de vergadering de suiveance van het Directeur-Generaalschap, daar hij anders niet wenschte wederom naar Indië terug te keeren; zijn verzoek werd hem toegestaan en hij tevens bedankt voor zijne gedane diensten.

Het tafelservies bij resolutie van den 12^den December 1741, voor den Gouverneur-Generaal van Imhoff gereed zijnde, werd hem door eene

---

[1] In de *Specimen Politico-Juridicum inaugurale continens Historiam Inquisitionis in delicta a praefectis atque officialibus in India cum Orientali tum Occidentali commissa*, door den Heer Mr. VAN DYK, leest men op bl. 99, 39): Dat zij, (Bewindhebberen) bij haar berigt van 12 Decb. 1741 aan h. H. M. hadden bekend gemaakt, dat sij in opzigte tot de massacre der Chinesen en tot het arresteeren en opsenden van gem. 3 ordin. Raden.... soo veel ligt hadden gekregen.... *Extr. uit het Reg. der Resol. van H. H. M. 4 Meij* 1742. Die lezing verschilt derhalve aanmerkelijk met die in de Notulen der Verg. van 17^en voorkomende; terwijl toch in de eene als van de moord van de Chinezen in het algemeen gesproken wordt, spreekt de andere bepaald alleen van die welke in het Hospitaal en van de gevangene Chinezen die in 's Comp. magt en in de stads boeijen zich bevonden. Zie ook bl. 103 (45).

Commissie uit de vergadering op den 20sten Augustus 1742 gepresenteerd.

Den 28sten van dezelfde maand nam hij met een sierlijke en welgepaste aanspraak afscheid van de vergadering, en werd door een der Bewindhebbers bedankt met toewensching van een behouden en voorspoedige reis.

Den 27sten October 1742 zeilde hij met het voor hem in gereedheid gebragte schip *de Hersteller*, uit Texel over de Kaap naar Batavia.

P. A. LEUPE.

BARENT FOCKESZ.

Barent Fockesz., had de Oost-Indische Comp^e. reeds een twintigtal jaren als stuurman gediend, toen hij in 1676 met de *Kroonvogel* in het vaderland terugkeerde. Hij bood zijne dienst op nieuw aan de Comp^e. aan en stelde haar voor, dat zij een galjoot zoude laten bouwen, of wel aankoopen en hem daarop met een vast traktement als stuurman aanstellen. Dat galjoot zoude tot verschillende doeleinden kunnen gebezigd worden, zoo als het kruisen op de retourschepen, het vóórzeilen bij de uitgaande schepen, het overbrengen van depeches, zoo naar de Kaap als Batavia, en meer andere dergelijke commissiën.

Men beraadslaagde er over in de Vergadering van 17^den [1] en het gevolg er van was, dat de Kamer Amsterdam gemagtigd werd om met hem eene overeenkomst aan te gaan en hem in dienst der Comp^e. aan te nemen.

Het volgende jaar, toen ten gevolge der ingekomen klagten van den Gouverneur-Generaal Joan Maetsuijcker, de verandering in de Leden der Hooge Regering zoude plaats hebben [2], werd aan Fockesz. de last opgedragen om de depeches daartoe naar Batavia over te brengen [3]. Na in de Vergadering ontboden te zijn, nam hij na eenige bedenking deze commissie op zich [4], waarop dit door de Leden der Vergadering aangenomen en hem toegelegd werd een maandelijksch tractement van hon-

[1] Bijlage N°. 1.
[2] Bijlage N°. 2.
[3] Bijlage N°. 3.
[4] Bijlage N°. 4.

derd guldens, benevens bij zijne terugkomst *een nieuw kleed voor hem en zijn vrouw of wel de waarde van dien*; terwijl hij tevens aangemaand werd om de galjoot ten spoedigste zeilklaar te maken.

Naauwelijks waren er veertien dagen verloopen of de galjoot liep den 3den November in zee en na eene voor dien tijd zeer voorspoedige reis van vijf maanden en acht dagen liet Barent Fockesz. het anker op de reede van Batavia vallen. Ter gedachtenis hiervan, zegt men, dat men een standbeeld van hem op het eiland Kuiper (Pocloe Boeroeng) oprigte, dat hem in Friesche kleeding voorstelde [1]. Hij vond bij zijne komst te Batavia den Gouverneur-Generaal Maetsuijcker overleden en Rijckloff van Goens in deszelfs plaats.

Zijne terugreis was mede bij uitstek voorspoedig. Den 10den Mei 1679 ter reede van Texel arriverende, bragt hij den algemeenen brief van Gouverneur-Generaal en Raden van Indië, gedagteekend den 21sten December 1678, over, terwijl hij de reis over Ceilon had moeten nemen.

Van nu aan werd hij met zijn galjoot tot verschillende doeleinden gebruikt, dan eens om op de retourschepen te kruisen, dan weder om den staat der binnenvallende schepen op te geven, of te zorgen dat er geen goederen uit de schepen werden afgegeven, of tot het brengen der laatste orders aan de uitgaande schepen, zoo als op den 3den Mei 1696, toen den Heer Burgemeester Hinlopen: "'s Comp^{a}. schuyt met den Commandeur Barent Fockesz., aan boord zond van *de Geelvink*, Commandeur Willem de Vlamingh, om dien dag nog naar zee te gaan [2]."

Zoo had hij mede het opzigt over het bouwen van een schip te Enkhuizen in 1688: "Onder opzicht van Barent Fockesz, sal by de Camer Enckhuysen worden aengebouwt een nieuw galjoot, om by de Camer Zeelant tot ontmoeting van de verwagte retourschepen te worden gebruyckt, sullende dienthalven hetselve t' eenmael op de seylaes worden gemaeckt."

Toen in 1691 door den Waterfiskaal M^{r}. Joachim Nieuwstad, te Ba-

[1] Dit beeld werd door de Engelschen in 1800 vernield.

[2] Reize van Willem de Vlaming naar Nieuw-Holland. *Bijdragen tot de Taal-Land en Volkenkunde van Ned. Ind.*, N. V. 1ste deel, bl. 184.

tavia, eene Memorie over het meten der schepen aan de Vergadering van 17^en^ werd ingezonden, werden hier over gehoord de consideratien van Barent Fockesz en andere ervaren schippers [1].

Zoo bevondt hij zich in 1692 aan boord van het schip *Mijdrecht*, in de Goeree (Goedereede), toen hij last ontving om zich naar Zeeland te begeven, om de vier schepen, aldaar binnen gevallen, naar Texel als opperhoofd te voeren [2].

Dikwerf werd hij tot secrete commissiën gebruikt en dat hij aan het vertrouwen van zijne lastgevers beantwoordde, bewijzen de meermalen aan hem ten deel gevallen geldelijke beloonigen, zoo als bij resolutie van den 3^den^ April 1698, toen hem *f* 1000 voor eene vereering werd toegelegd. Bij die van 20 September van dat jaar worden de Heeren van de "Secrete Commissie gelast Barent Fockesz te remuneeren." Bij die van 18 September 1702 worden dezelfde Heeren uitgenoodigd een remuneratie aan Barent Fockesz te doen.

Dit is de laatste maal dat ik van hem melding in de papieren der voormalige O. I. Comp. vind gemaakt; niet onwaarschijnlijk is hij omstreeks dien tijd overleden, daar hij vermoedelijk toen reeds den ouderdom van 60 jaren zal hebben bereikt.

[1] Resol. Verg. van 17^en^ van 22 Junij 1691.

[2] Resol. Verg. van 17^en^ van 25 Oct. 1692.

P. A. LEUPE.

BIJLAGEN.

BIJLAGE No. 1.

1676, 4 Sept. Is ter Vergadering voorgedragen dat Barent Fockesz. nu laest op de hoecker *de Kroonvogel*, voor Stuurman uyt Indië gecomen, syn dienst aen de Comp^e. nader is presenterende, ten dien einde proponerende off deselve niet soude connen goetvinden een galjoot te te laten timmeren off in te coopen, en hem daerop als Stuurman te stellen en waermede hij na syn meeninge de Comp^e. merkelijk dienst soude connen doen, als met jaerlijcks op de retourvloot te cruysen, de uytloopende en vertreckende schepen voorseylen, ook wel om daermede eenige advysen, 't sy na de Caep, 't sy oock wel na Indiën over te brengen. Wat hij onder 't believen van de Vergadering daertoe aengenomen werdende, buyten dat employ kan tot alle verdere diensten hier te lande soude laten gebruycken, daer en soo de Comp^e. geraden soude vinden, ende dat onder een vast en staende tractement.

Waerop synde gedelibereert, mitsgaders gereflecteert op de diensten die de Comp^e. nu den tijd van twintig jaren van hem heeft genoten, is goet gevonden en geresolveert de Camer Amsterdam met desen te versoecken ende te authoriseren met hem op de beste wyse doenlyck te accorderen en hem in dienst van de Comp^e. aen te nemen.

BIJLAGE No. 2.

1677, 13 October. De Leden van dese Vergadering, nae 't geresolveerde van den 24sten September na huys vertrocken om mette Heeren hare principalen te spreecken en te con..... over de bestellinge van de Hooge Regeringe van India, mitsgaders te communiceren de in-

clinatie dienthalve van dese Vergadering en 't gead.. seerde daerop van de Camer Amsterdam, weder alhier verschenen synde en vervolgens hare gerechtheyt getoont hebbende om de advysen van hare Camers daerop te uyten, gelyck dat in ordre hebben gedaen, is het geene dienthalve by forme van advys ter nedergestelt en in alle syne leden gecomplectcert is in een resolutie geconvertcert, ten dien effecte, dat op de honorabelste en reputatieuse wyse en maniere van haer dienst sullen worden gelicentiert, de drie volgende ordinaris Raden:

Laurent Pith,
Pieter Anthonisz. Over 't Water en
Pieter van Hoorn

en wederom in deselve plaats gesteld:

Balthasar Bort,
Willem Volger en
Anthony Hurdt.

Dat den Heer Hendrick van Rheede tot Drakensteyn, mede Raet Extra-ordinair, van nu af aen tot Raet Ordinair sal worden gedesignecrt, om soo wanneer door 't vertreck off versterff een stoel van de Raden Ordinairs sal comen vacant te worden, die alsdan te occuperen.

Dat almede sal worden gelicentiert:

Anthony Pavillioen en
Sybrand Abbema,

beyde mede Raden Extra Ordinair.

Dat in de keuze van Laurent Pith en Pieter Anthonisz. van Over 't Water sal worden gestelt om in Indiën te blyven ofte te repatrieeren. Doch de E. Pieter van Hoorn sal moeten te huys varen, soo oock den E. Sybrant Abbema; doch de E. Anthony Pavillioen belangende, dat simpelyck buyten den dienst van de Comp'. sal worden gestelt.

Voorts sijn tot Raden Extra Ordinair gevordert en daartoe gepromovcert Willem Outhoorn, Ontvanger-Generael en Vice-Precident van den Raet van Justitie tot Batavia.

Johannes Camphuys, Secretaris van den Generael en Raden van Indië.

Jacob Jorisz. Pith, Commandeur op de Westkust van Sumatra en Constantyn Nobel, Opper-coopman van 't Casteel.

Noch is verstaen dat sal worden thuys ontboden Andries Bogaert, te weten, nadat het proces bij den Advocact-Fiscael van Indiën tegen hem geïnteenteert sal wesen getermineert, en dat sonder onderscheyt hoedanig de saecken ook souden mogen wesen uytgevallen.

BIJLAGE No. 3.

1677, 13 Oct. Ende is voorts verstaen dat de brieven van desc Vergadering waer in 't gunt voorschreven by desen dan mede sal comen te influ...., ten eynde deselve te spoediger in Indien mogen overcomen, sullen worden voort gesonden met het galjoot de *Snobber* (Snoeper?) gevoert wordende by Barent Fockesz., de Comp^e. eygen toecomende, met ordre om sich soodra doenlyck tot die reyse bequaem te maecken en sonder dat hy Barent Fockesz. oft yemant van syn volck sal oft sullen vermogen eenige andere brieven mede te nemen, als hun door den Advocaat van de Comp^e. sullen worden ter hant gestelt, en dat met bekentmaeking, dat den Generael en Raden sal worden aengeschreven, dat ingevalle soude mogen worden bevonden, dat, het sy by Barent Fockesz off yemant van syn volck contra die last en ordre een brieff oft ander geschrift, wat naem het ook soude mogen hebben, en by wie hem die ook soude wesen ter hant gestelt, met hem genomen oft tot Batavia sal hebben aengebragt, dat d'overtreders van dien niet alleen sullen verbeuren haere verdiende maentgelden, maer dat bovendien door den fiscael van Indien tegen deselve sal worden geprocedeert met het uyterste rigueur, mitsgaders gecondemneert tot lyffstraffe, tenminste openbare geeselingh, en welcke straffe de vergadering verstaet, dat haer in cas van soodanige ongehoorsaemheyt en moetwilligc contraventie ook sal worden aengedaen.

BIJLAGE No. 4.

1677, 14 October. Ter vergadering ontboden synde Barent Fockesz., Stuurman op Comp^e. galjoot de *Snobber*, heeft sich na genomen bedencking verklaert op 't voorstel bij presentatie aen hem gedaen, ten fine als in de resolutie van gister in 't breede staet geëxpresseert, en sulex aengenomen de reyse naer Indiën met het voorschreven galjoot te doen. Waerop synde gedelibereert, is goetgevonden hem toe te leggen een tractement van *hondert* gulden ter maent, en daerenboven op syn wedercompste uyt Indiën aen hem en syne vrouw ieder *een nieuw kleet* off *de waerde van dien* te vereeren, en is hem verder aengeseyt dat hij sich ten spoedigste sal hebben claer, en tot de reyse bequaem te maecken. Oock verstaan dat sullen worden vervaerdigt drie stel brieven, vervattende 't gedisponcerde omtrent de bestellinge van de Hooge Regering, met verder order daertoe spectorende, en dat om den voornoemden Barent Fockesz. twee stel daervan mede gegeven te worden, met last om aen de Cabo de Bonne Esperance gekomen wesende en aldaer een schip naer Batavia gedistineert vindende een stel daervan aen 't selve over te geven, en het andere selfis tot Batavia over te brengen en het derde na Engelant gesonden te worden, om bij aldien een schip na Bantam gedistineert en in 't corte seylvaardig soude mogen wesen, aen 't selve medegegeven te worden.

PIETER DE BITTER,

COMMANDEUR DER O. I. RETOURVLOOT.

1665.

Pieter de Bitter, aan wien het bevel over de retourvloot die in 1664 de reede van Batavia verliet, was opgedragen, toonde door *kloekmoedigheid*, *dapperheid* en *beleid*, toen hij door een Engelsch smaldeel van 21 schepen, onder de bevelen staande van den Vice-Generaal Tiddyman, in de neutrale haven van Bergen in Noorwegen, tegen alle volken regt, werd aangetast en hij hem, na een gevecht van ruim drie uren, waarin de Engelsche schepen zeer veel geleden en een aantal volk verloren hadden de haven weder deed ruimen, dat het in hem gestelde vertrouwen goed geplaatst was.

Bij onzen waarheidlievenden reiziger Wouter Schouten [1], vinden wij met eene fiksche pen de gebeurtenissen op deze slag betrekkelijk geschetst; het is derhalve daarheen, dat wij gaarne onze lezers, die van deze belangrijke gebeurtenis iets meerder wenschen te weten, verwijzen. Wij willen slechts voor hen opteekenen hoedanig zijne ontvangst was in de Vergadering van 17^{en}, toen hij zich op den 3^{den} November 1665 daar voor het eerst na zijne moeitevolle reis vertoonde. Doen wij zulks in de eigen bewoordingen zoo als wij die in de Notulen dier Vergadering gebockt vinden.

"Is ter Vergadering verschenen de E. Pieter de Bitter, overgecomen als Commandeur over de retourvloot, seggende syn persoon te presenteren om af te leggen de commissie die hij van den Generael ende de

[1] *Oostindische Voyage* etc. Amst. 1676, de tweede druk. Amst. 1708.

E. Raden van India heeft ontfangen, met versoeck dat nademael hij syn huysvrouw en familie aldaer heeft gelaten, dat hy in 't voorjaer weder met een condigne quantiteyt derwaerts aen soude mogen gaen ende met de qualiteyt van Raed Extra-Ordinaris begunsticht, waerop synde gedelibereert, heeft de Vergadering verclaert een goed genoegen in syn dienst, mitsgaders conductie op de reyse geschept te hebben ende voorts syne demissie hem toegestaen. Ende ten aensien de vloot in goede ordre gehouden heeft, te vereeren met een gouden ketting, ter somma van *f* 500 en voort wegen van syn *vaillandise* en *dapperheyd*, mitsgaders *beleyd* in de rencontre tot Bergen voorgevallen, getoont ende gebruyckt, noch te regaleren met een gouden ketting en medaille daer onder aen, ten waerdye van *f* 1500 [1]: tot het versorgen en bestellen van 't welcke de Camer van Amsterdam mits desen word geauthoriseert, soo mede om met hem te liquideren ende af te reeckenen 't geen hy tot Bergen heeft uytgeleyt ende betaelt. Ende wat syn verder versoek betroft, is de dispositie dien aengaende uytgestelt tot in 't voorjaer, doch hem aengeseyt, dat de Vergadering niet sal naelacten als dan op syn persoon favorabel te letten."

In de Voorjaarsvergadering van den 6^den^ Maart 1666, werd dit verzoek van de Bitter nogmaals in overweging genomen en daarop onder dien datum de volgende resolutie gearresteerd:

"In deliberatie getreden synde op het versoeck by de E. Pieter de Bitter voorleden jaer ter Vergadering gedaen, om in qualiteyt van Raet Extra-Ordinaris aen genomen te worden, is goetgevonden en geresolveert, den selven de Bitter mitsdesen aentenemen in qualité van Equipagie Meester Generael van Indiën, om tot Batavia gecomen synde, die functie aldaer te becleden en waer te nemen, ende dat onder een tractement van *f* 180 ter maent, gelyck hem daerenboven is gedefereert de vlaggé en het commando over dese uytgaende vloot naer Indië. Hebbende de Vergadering haer in 't voorschreven tractement soo verre geclargeert in consideratie van de diensten die hy op de t' huys reyse ende voornamentlyck gedurende het aenwesen van de retourvloot in

[1] Van deze Medaille vind ik bij de Geschiedschr. geen gewag gemaakt.

Bergen de Compᵉ. heeft bewesen, ende waeromme de Vergadering oock wyders heeft aengenomen en hem toegeseyt, dat deselve niet sal naelaeten in 't toecomende verder op syn persoon en meriten te favorabeler te letten; alle 't welck hem voorgehouden synde, die charge danckelyck heeft aengenomen."

De Bitter schijnt niet lang in Indiën geweest te zijn na zijne tweede komst aldaar, daar hij in 1671, toen Dᵒ. F. Baldaeus zijn werk over Malabaar, Cormandel en Ceylon schreef, reeds overleden was.

Pieter de Bitter was den 29ˢᵗᵉⁿ September 1604 aangenomen als schipper. Hij nam deel aan alle gebeurtenissen die op de bovengenoemde kusten plaats vonden. Hij was de overbrenger der tijding van de verovering van Colombo op Ceylon in 1656 onder Adriaan van der Meijde naar Batavia en na de verovering van Cananor door Ryckloff van Goens in 1663, de eerste Nederlandsche bevelhebber op Malabaar.

Met een enkel woord moge hier niet onvermeld gelaten worden, dat de Vergadering van 17ᵉⁿ, bij Resolutie van den 30ˢᵗᵉⁿ October 1665, goedvond te bepalen: "Dat aen de Heer Generael Alefelt en Commandant Ciciguon, voor hare bewezen hulp ende geprestecrde diensten aen de retourschepen geduyrende derselver aenwesen in Bergen en bysonderlyck in de bewuste rescontre met de Engelschen aldaer voorgevallen, sullen worden vereert 6000 ryksd. ende syn huysvrouw met 2000 Rijksd.; soo oock aen den Commandant Ciciguon, en daerenboven aen hun te verceren een gouden ketting met een medaille daeronder aenhangende, ter waerdye van 600 Ryckxd., waerop de voorschreven attaque sal worden gegraveert tot eene gedachtenis."

P. A. LEUPE.

JORIS VAN SPILBERGEN.

1617.

De tweede Nederlander die de aarde omzeilde was Joris van Spilbergen. Na de Oost-Indische Comp^e^. vroeger in Indië en de algemeene Staten, onder anderen bij den slag van Gibraltar in 1607, met veel lof gedient te hebben, was hem in het jaar 1614 door de Bewindhebberen der Oost. Ind. Comp^e^. het bevel opgedragen over eene vloot van zes schepen, om daar mede door de Straat van Magelaan naar de Molukken te zeilen en den algemeenen vijand alle mogelijke afbreuk te doen.

Met welken gelukkigen uitslag hij die reize volbragt heeft, lezen wij bij de geschiedschrijvers van dien tijd.

Ruimen dank oogstte hij dan ook daarvoor bij zijne terugkomst in het Vaderland in; terwijl de Bewinthebberen, om te toonen op welken hoogen prijs ze zijne gedane diensten stelden, behalve in eene belangrijke som in geld, in hunne Vergadering van den 8sten Augustus 1617, hem het hierna volgende attest, of zoo ze het noemen Paspoort, ter hand stelden:

De Bewinthebberen der Geoctroyeerde Oost-Ind. Comp^e^. in de vrije Vereenichde Nederlanden, aen alle dengenen die desen sullen sien ofte hooren lesen. Saluijt. Alsoo den E. Joris van Speelbergen in onsen dienst door de Straete Magellanus naer d' Oost-Indië eene reyse als Commandeur over vier groote schepen ende twee jachten aengenomen, des Co[illegible] van Spangiens vlooten ende schepen gedestrueert ende daervan (met verlies van des vyants drie principale schepen ende sonder

eenige merckelycke schade of verlies van syn volck ofte schepen) de victorie gerapporteert hebbende, deselve syne reyse (door Godts gratie) loffelyck volbracht ende onse voorschreven (schepen) wel ende behouden in de Molucquos gebracht heeft. Sonder dat wy tot noch toe eenighe seeckere ende in rechte bestendighe advysen ofte rapporten wt d' Indiën verstaen hebben, dat denselven Commandeur hemgedurende syne voorschreve reyse anders dan wel ende naer behooren soude gecomporteerd hebben; soo en hebben wy hem dese brieven van afscheyt ende attestatie niet connen ofte willen weygeren, om hem te dienen daer ende waer sulex van noode mochte wesen, ende hebben hem dienvolgende dese acte ende attestatie t' onser Vergaderinge van de 17^en^ binnen dese stad Middelburgh verleendt, deselve met eygen handen van de gecommitteerden van de respective Cameren doen teeckenen ende met des Comp^e^ segel bevesticht.

In Middelburgh desen 22 Augusto A^o^. 1617.

(Ende was onderteekent, enz.)

Op 't versoeck van den Commandeur Speelbergen nopende syn soons gagie ende eenighe cleyne costen van reysegelt als anderes by hem gepretendeert, is verstaen, dat men hem, mits govende acquit met renunciatie van alle andere verdere pretentiën, syn reeckeninge sal payeren ende alhier doen betaelen de somma van *f* 416 : 9.

Voor zoo veel wij de namen hebben kunnen opsporen der schippers aan wier moed en dapperheid Spilbergen de gelukkige uitkomst van zijne reis te danken had, laten wij die hier volgen:

De groote Son	Schipper	Reyer Jansz.
De Jager	"	Gerrit Jansz.
Meeuken	"	Jan de Wit.
Eolus	"	Job Cornelisz.
Morgensterre	"	Maerten Pietersz.
De Maene	"	?

Het schijnt dat toen Spilbergen in het volgende jaar het verhaal van zijne reize in het licht gaf, dit niet naar het genoegen der Bewinthebberen was, die in hunne Vergadering van den 15^{den} Mei 1619 het volgende besluit namen:

"In dese Vergadering gesien synde seeker boeck, geintituleerd: Oost- "en West-Indische Spiegel der twee laetste navigatiën, bij Joris van "Spilbergen uytgegeven en gededicceert aen de Hoog Mogende Heeren "Staten-Generael ende den Doorluchten Prins van Orangie, is verstaen, "alsoo nog daer veel onwaerheden in is vindende ende 't selve is stry- "dende tegen het placcaet van de Hoog Mogende Heeren Staten-Gene- "rael, dat men sal trachten 't selve boeck te doen ophouden, door alle "behoorlycke ende mogelycke middelen. Ende syn gecommitteerd de "Heeren Burgemeester Gerrit Jacobsz. Witsen ende Adriaen Pauw Key- "niersz., Raed ende Pensionaris der stad Amsterdam, om 't selve by de "Hoog Mogende Heeren Staten-Generael te vervorderen."

Met welken uitslag deze Commissie te 's Hage is werkzaam gewees t, is ons onbekend.

Spilbergen overleed te Bergen op Zoom, den 31sten Januarij 1620.

P. A. LEUPE.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPU